

og lader ham sidde tilbage med det daarligere; eller de gøre et saadant Indhug i hans Lod, at den Mand, der før havde en harmonisk og vel afpasset Bedrift, pludselig ser sig siddende med en Bedrift, som baade efter sin Form og Kvalitet er meget uheldig for et økonomisk Udbytte. Maa jeg spørge, mine Herrer: Hvorfor skulle vi tro paa noget saadant? Hvorfor skulle vi tro, at de, der paa Folkets Vegne fik med Løsningen af denne Sag at gøre, skulde opføre sig enten som Idioter eller som Forbrydere? Det er der ingen som helst Grund til at tro. Det virkelige Forhold er det, at til Trods for, at de, der have administreret Husmandsloven her, ifølge deres sociale Stilling ikke have haft stærke fælles Interesser med Husmændene, i hvert Fald ikke for Flertallets Vedkommende, er denne Lov i det hele administreret baade forstandigt og human. Og det er klart nok, at naturligvis maatte der træffes visse Grænser for Ekspropriationsretten, visse faste, meget bestemte Grænser. Naar Husmændene pege paa den Jord, de navnlig mene skal eksproprieres, tale de om den Jord, der udnyttes daarligt i Forhold til sin Værdi. Det er vist meget fornuftigt, navnlig fra et national-økonomisk Standpunkt: først skal Ekspropriationen ramme den Jord. Fra anden Side blandt Husmændene er der fremsat Forslag om, at man f. Eks. i 10 eller 20 Aar kun skulde have Lov til tilsammen at tage $\frac{1}{10}$ af en Mands Lod. De se, at Opfindsomheden for at sætte de fornuftige Grænser allerede er meget levende ogsaa hos dem, der fremsætte Kravene. Naturligvis har man ogsaa taget i Betragtning, at man ved Ekspropriationen skal tage et Hensyn til, paa hvilket Sted af Lodden man tager Jorden, om man tager den af Loddens daarlige Del eller af dens gode Del. Hvis en Mand har 20 Tdr. Land god Jord og 30 Tdr. Land Hedejord, og Ejendomsskylden for Jorden derefter bliver gennemsnitlig 300 Kr. pr. Td. Land, saa ligger det i Sagens Natur, at saa vil han være meget ilde tjent, hvis man eksproprierer 10 af hans gode Tdr. Land til Gennemsnitsprisen for det hele. Men det ligger i Sagens Natur, at en saadan Ekspropriation heller aldrig vil blive foretaget her i Landet.

Overhovedet vil jeg bede ærede Medlemmer betænke, at den Ekspropriation, her er Tale om, ikke er et Rov fra den ene Borger til den anden, men en Foranstaltning, Samfundet foretager til lige Ret for alle Borgere; ellers vilde den naturlig-

vis ikke kunne forsvares. Derfor er det ogsaa rimeligt, at den Jord, man saaledes eksproprierer paa Samfundets Vegne, ikke derefter kastes ud i den private Spekulation. Den lægger man saadanne Samfundsbaand paa, at Spekulationen maa holde sine Fingre derfra, og den henlægges til det Arbejde, som der er villige Hænder nok til at gøre derpaa. Her kan man saa tale om offentligt Fæste eller om den Form, Jyderne have foreslaaet, og som det ærede Medlem fra Sæby (Anders Nielsen) ikke var utilbøjelig til at foretrække, den nemlig, at man kun amortiserer den Del af Summen, der angaar Bygninger og Besætning, medens den Sum, der angaar Jorden, bliver hvilende paa denne med en aarlig Afgift til Staten, hvilken efterhaanden eller med det samme antager Karakteren af en Grundrente. Hvilken af disse Former man vil foretrække, maa bero paa en nærmere Forhandling; det forekommer mig ikke at være afgørende. Det afgørende er, at man paa Samfundets Vegne lægger Baand paa Jorden til Fordel for Arbejdet og unddrager den Monopolet og den private Spekulation.

Til Slut vil jeg blot sige, at de Forhold, jeg her overhovedet taler om, bringe os i en nær Forbindelse med den Tankegang, der breder sig mere og mere i vort Folk, at Folket har en naturlig eller, om man vil, moralsk Ret til Jorden, idet der bliver stedse flere i vort Land, der sætte et Arbejde ind paa at omskabe denne naturlige Ret til en faktisk Ret i Landets Lov. Men i samme Grad, som man erkender Folkets Ret og den enkeltes Ret overfor Samfundet i dette Stykke, i samme Grad gør man det til en Pligt for Samfundet at hævde denne Ret. Det kan ske paa forskellig Maade. Det kan ske derved, at man gennem en Grundbeskatning sikrer hver enkelt Borger Andel i Jordværdien, eller det kan ske gennem en Foranstaltning som den, der her er Tale om, hvorved der ved Ekspropriation ligefrem aabnes Adgang for Borgerne til at dyrke Landets Jord. Hvad enten man gaar ind fra den ene eller anden Side i denne Sag, bliver Maalet og Virkningen den samme. Men efter denne Tankegang er unægtelig det Lovgivningsværk, vi her staa overfor, kun en Lejlighedslov, en Art Undtagelses- og Godgørenhedslov, som langt fra bærer Karakteren af at være en virkelig Retslov for alle Landets Borgere. Den Lovgivning derimod, som denne Tankegang efterhaanden og inden længe vil kræve i vort Folk, bliver en Lovgivning, der ikke stiller visse Borgere i en Undtagelsesstilling, men alle